

Jogikus képzelet. Ezzel az Ázsiával, amely nem is a Visztula partján, hanem már a Kehl-i hídfőnél kezdődik, eszeveszett vállalkozás volna megküzdeni és Európa egyetlen menekvése, ha szélesebbre fogja önmagát, ami különben már régóta meg is történt. Franciaországnak nem volna gyarmatbirodalma és nem volna külpolitika, ha Massis szellemében kormányoznák. De a könyv, úgy amint van, nem fölösleges, kivált mi ránk magyarokra nézve. Felvilágosít minket, egy nálunk igen elterjedt aziatizmus eredetéről, rámutat arra, hogy német portéka, amit mi hajlandók vagyunk a kelet bölcességének nézni és választásra szólít fel, ha nem is Európa és Ázsia, de igenis a germán-szláv és a latin Európa között. Aki valamenynyire ismeri a magyar kultúra évszázados tendenciáit, egy pillanatig sem habozhatik, hogy melyiket válassza.

(Páris.)

Hevesy András.

POETA UNIUS CANTUS.

A legmodernebbekkel együtt tűnt fel, Ady égisze alatt, a *Holnap* antológiájában. Formában és kifejezésben azóta is az maradt, ami volt: távol az erőszakos újítástól, ismert vagy, könnyen megszokható formák új édességű dallamra hangolója; az illetlen szavaknak, a szelíd magyar beszédnek egyszerű s mégis megfoghatatlan finomságú alkalmazója. Szemre egyetlen énekű költő, *unius cantus*, de borongó zenéjében sok váltakozó fájdalom, megérett s megtalált sóvárgások akkordjai hullámanak. Kezdetben mi sem állott messzebb attól a harcos nekikészüléstől, melyet Ady riadója serkentett föl a költők cohorsaiban, mint Juhász Gyula cella-magánya, ahol művészi szemlélődésben ötvözte versekké életből kikivánczó vágyait. Vallásos nosztalgiáján ekkor még az esztétizmus szépségkeresése uralkodik; a szépségideál érzéseiben egybeesik a lelki ideállal; Mária, a tisztaság, a gyermekártatlanság, a megszentelt élet szízi harmóniája, a szépség hangulatában alakul ki előtte költői ideállá, mint Michel Angelo vagy Giotto képe, mint Homeros ősi, primitív békéjű idilljei. Magánya kiszakítja minden közösségből, modern pillanatnyisággal keresi mindig más és más befejezett szépségekben sóvárgása kielégülését, de a szépség áhítatával, vallásos várakozással a megnyugvásra. Modernségét valami különös keleti álmodozás vegyíti oly, magyar ízűvé: a tétől való húzódozás, mely a fatalizmust szólaltatja meg Tonuzóba és Zrinyi ajkán is. Filozófiának is mondhatnánk, mellyel a pesszimizmus uralma egy egész korszak lelkét itatta át, azonban Juhász sohasem tudta tagadni a világ szépségei előtt; érzékenységén nem képes úrrá lenni a hiábavalóság tudata, pesszimizmusa nem egyéb, mint lemondás az életben való részvételtől, beleolvadás a természet örök menetébe. Ezért nem is alakítja a természetet, átadja magát a találkozás hangulatának, rábízta az irányítást s elbolyong ölen, mint a patak a hegyek vápáiban. S költészetének levegőjét is a vágyakozás telíti meg; magyar életbölcse-séggel, cselekvéstelen álmodozással ömlik belé, átadja magát az ösanyának. Juhász természete az örök állandóságnak és visszatérésnek egyetlen törvényű világa, melynek minden képe a költő hangulatából nyer életet; lelke és a természet egymás hasonlataivá válnak, határozott forma és törvényszerű rend élménye nélkül.

A fölragadó, alakító élmény hiányzik vallásosságából is s csak később, a

magyar katasztróia megrázkódtatásai sodorják bele egy közös törvényvilágba. Érzéseinek valódi hazája a keresztény fájdalom, de nem a maguk időtlen értelmében éli át a vallás transzcendens igazságait, világmagyarázó rendjét; vallásossága nem lelki közösség végtelen célokkal, hanem alkalom a végtelenség felé való lendülésre, a híven elfogadott s mindenben és mindenkiiben részvétellel megérzett alázatnak, tisztaságnak megvalósítására. Így időbelivé válik, szintiszta lirává, melyet csak az önátadás törvényei szabályoznak.

A szépségnek és a hitnek vallásos átélése után, minden tragikus zökkenő nélkül jut el hivatása: a magyar sors revelálásához. Egybeforr a magyar tájjal, melynek lelke oly rokon az övével; elhagyja az álmok világát emennek egyszerű és szelíd valóságaiért. A tájon át a mindenség magyar mindenséggé válik szemében s megmutatja útját népével való elkerülhetetlen közössége felé. Képei most már csupa valóságból fakadnak s elhagyva a hangulatok puha ringását, jelképekké sorakoznak. A lakza, a temető, a korcsma, az útszéli Krisztus: a magyar életnek, sorsszerű és természeti igazságainak szimbolumai. Hitet, törvényt, lelket, szépséget: az egyetlen magyar igazságot példázzák a költészet örök formanyelvén.

(Pécs.)

Várkonyi Nándor.